
*néma harangok**

MIHAI AVRAMESCU

Traian Pod most aztán elégedett volt önmagával. Fia szemrevaló, dolgos kezű asszonyt hozott a házhoz. És a hozománya sem megveendő. A házban béke honol, idejében megvannak a teendőkkal. Raboskodása alatt mennyi minden megváltozott életében...

Tegnap a faluban találkozott a bíróval. Úgy tett, mintha nem ismerné. A bíró zavarba jött, kissé megszeppent. Ezt el is mesélte Vasilénak. Traian Pod a maga gondját, baját elmondja mindig a fiának. Vasile felszisszent.

— Hadd el, apám, meg fog ő ezért még fizetni. Ha húsz év múlva, akkor is, de meg fog érte fizetni! Ezt nem tudom neki megbocsátani...

Traian Pod nagyon is tisztában volt ezzel, és ijedten könyörögni kezdett:

— Hadd el. Te még nem tudod, mi az, raboskodni. Az ellenségednek se legyen benne része. Bízd csak rám!

Vasile ezután elmesélte az apjának, hogy a bíró földjéből leszántott két barázdányit.

— Azt hittem, emiatt belémköt, de kussol, az anyja krisztusát! Gyáva kutya, ő is meg az unokája is.

— Bízd csak rám, apádra. A forrófejűség itt nem segít.

— Akkor adom neki vissza a kölcsönt, amikor erre nem is számít. Amikor sem neki, de másnak se jutna az eszébe. A Podok nem maradtak még adósok senkinek sem!

*

Siminica arca fonnyadt, megráncosodott. Nem esett neki jól az étel, nem volt kedve a munkához sem. Életerejét a Ticonék háza emésztette fel. A szülők az irányú kísérlete, hogy visszaadják őt az életnek, sikertelennek bizonyult. Siminica tekintete réveteg, lábai járás közben meg-megroggyannak.

— Bíz a dolgot rám, anyádra. Nemcsak ő van a világon. Azt szeretném, ha Zarie kérne meg... Férjhez adlak én, oda se nézz.

— Nem megyek többé férjhez, anyám. Négyyszer voltam férjnél. Többé már nem megyek férjhez, anyám. Huszonöt éves vagyok! Elégszer adott férjhez.

Siminica arca hervadt, ráncos, beesett volt. Ismétetlen el kellett felejtenie, mi az, nevetni. A szemei, a tartása, a hangja öreges lett. Nem vágyódik Ilia után. Nem kívánja őt többé. Semmihez sincs már kedve. Gyűlölet lobog a lelkében azokkal szemben, akik kegyetlenül megfosztották fiatalságától. Minden azzal kezdődött, amikor az anyja első ízben férjhez adta. Vagy az Iliánál töltött idő? Azt remélte, ha nem más, de legalább majd ő megértéssel lesz iránta. Az áldott nap fényénél is jobban szerette.

— Verje meg az Isten!

Siminica, habár nincs kit gyárszolni, fekete ruhát visel. Gyászolja a fiatalságát. Fiatalságát és az erejét, amit a Ticonék házában hagyott.

— Hová még, Siminica?

— A javasasszonyhoz, anyám. Hogy tegye Iliát szerencsétlenné. Koldussá legyen, útja ezután tövises legyen. Rohadjon el valahány Ticoni!

— Mi bajod velük?

— Tönkretették az életemet, kiszívták a véretem.

Siminica fogott valami rongyot, két tyúkot belecsavart, és elindult a javasasszonyhoz. Feldúlt lelkiállapotban kelt útra, arcán ijesztő kifejezéssel.

*

Teltek-múltak az évek. Ambruş gyerekei egyszerre nagyok lettek. Cola és a bíró unokája is már leszerelt, mások meg berukkoltak. Siminica, akár egy hervadt virág, mélységes gyászban. Megannyi csenevész legény lépett házasságra, hogy elváljanak, majd pedig újrահázasodjanak, hogy ismét elváljanak, anélkül, hogy tudnák, mi értelme, anélkül, hogy tisztában lennének azzal, miért is van ez az egész. A szülők, nagyszülők, sógorok, komák, szomszédok egyre-másra kitalálnak valami jót, terveket szövögetnek. Hallgatni kell rájuk, nem ellenkezhet velük senki sem. Az alkudozással úgysem menne sokra az ember. A párok nagy későn találta egymásra. Titokban, este, a kertben, a szérún, a szőlősökben adtak egymásnak találkat. S azokban a családokban, ahol ha egy-egy emberpalánta is született és megpróbált volna ellenszegülni, a nyugalmat civakodások, verekedések borították fel. Az emberek nem beszéltek egymással, folyton ellenségeskedtek.

Ticoni már egy éve nem beszél a fiával pusztán azért, mert az nem volt hajlandó feleségül venni azt a nőszemélyt, akit Vasile Pod tukmált volna rá. Mindössze hárman vannak a házban, de nem beszélnek egymással. Ilia anyja a férj és a gyerekük, Ilia között őrlődik fel. Előbb ők, a két szülő eszik, majd kimennek a szobából, s az asztalon hagynak Iliának is. Ez már egy éve megy így. Együtt mennek dolgozni, tudják, kinek mi a feladata. Együtt teszik az ekét a szekérre, de ekkor sem szólnának egymáshoz. Együtt vetnek, együttesen takarítják be a termést, de szótlanok, egyikük sem szólna a másikhoz. Az anyának meg majd megszakad a szíve.

— Hagyd már, Gheorghe, hiszen a mi fiunk.
 — Te csak fogd be a szád. Majd megmutatom én, ki az úr a házban!
 Az anya elhallgat, a pítvarban sopánkodik, hogy ne lássa meg senki.
 Iliát magába roskadtan, tenyerébe hajtott fejjel ott találja.
 — Miért nem fogadsz szót, Iliá? Nősülj meg! Béküljete ki, hiszen az apád!
 — Nem hajolok meg senki előtt sem. Eleget túntem már!
 Rendszerint ekképpen fejeződnek be családi beszélgetéseik. A házban nem hallani egyebet a marhák bőgésénél, a lovak nyerítésénél, a baromfik rikácsolásánál. Nem beszélnek egymással. Lenne pedig mit beszélgetniük, de nem szólnak egymáshoz.

*

Lent, az alsó házban az öregek összesúgnak. A fentiben Pătru és Chia. A konyhában Trifu meg Floarea. Tînțariuék házában nagy a nyüzsgés. Egyre több a susmus.

— Adjuk el, Chia, a láncboronát.
 — De ha ezt Cola megtudja, mi lesz?
 Trifu sanda szemekkel kifelé pislog:
 — Megkérdeznéd-e, Floarea, Colát, mi legyen a szőlővel?
 — Mondtam már, hogy én nem kérdezem.
 — Fogytán a pénzünk.
 — De te Colától szerezhethnél!
 Trifu összeszedi minden bátorságát. Tettetett hangon szól:
 — Amíg én élek, én leszek az úr a háznál. Nekem nem parancsol Cola!
 Majd én beszélek a mesterrel. Ambruş jó vevő lenne.
 — Jó lenne, ha előbb megkérdeznéd Colát...

Trifu szóra sem méltatta. Egyezkedni kezdett Ambruşsal. Átvette tőle az előleget is. A pénz miatt azonban lelkiismeretfurdalást érez. Jól sejtette. Cola sorban közölte a házbeliakkal, hogy kitekeri a nyakukat, ha még adnak el földet. De amikor már nincs is mit eladniuk. A búzát elvitte a cséplés. A hambár kong az ürességtől. Kukoricájuk pedig annyira sincs, hogy a két ló számára, amely a hatalmas istállóban folyvást nyerit az éhségtől, elegendő lenne.

Az istálló ajtajában Cola, a hangja reszket. Trifu hallja, hallja, mint ismétli:

— Miért adtad el a szőlőt, apám?
 Trifu összezsugorodik, kezében szorítja a villát. Tekinget jobbra-balra, valahova el kellene menekülnie. Cola szempillantás alatt ott terem. A villát kitépte kezéből, és kétszer hatalmasat húzott a hátára.
 — Te részeges, mindent eladnátok! Ki nyert ezzel, az anyátok szűzmáriáját?! Azok az öregek, nemde, azzal, hogy ti tönkrementetek?!

Trifu kétségbeesetten felordít:
 — Megöl! Megöl!
 A házbeliék és a szomszédok összesereglettek. Az istálló ajtajánál le tárgyalták a történeteket, utána pedig ment mindenki a maga dolgára. Trifu a szalmán hemperegve tovább jajveszékelt.

— Megvert. A saját gyerekem ütött meg!
 Floarea Cola után futott:
 — Hát erre vetemedtél, hogy kezet emelsz az apádra?

— Fogd be a szád, mert téged is elhallgattatlak. Majd megtanítalak én titeket! Dologkerülő népsége, csak tönkretesztek. Elherdáljátok a vagyonomat. Majd adok én nektek, ha nem tudtok rendesen viselkedni!

Az úton találkozik Chia anyóval.

— Te is, te szipirtyó, mit sütöttél ki újabban?! Ezt aztán ti értitek, mi?! Majd adok én nektek!

— Eszem ágában sincs, lelkelem!

Két nap múlva a ŢiŃariu-házban vége lett a suttogásnak. Valamennyien együtt ettek az asztalnál. Floarea kimegy értük az udvarba, szérúbe, hogy beszéltsa őket. Annyi esztendő után ismét egymásra talál-
tak. Pătru Apó halála óta. Megszokták már, hogy rettegniük kell, továbbá azt, hogy valaki állandóan parancsolgat, irányítja őket. Végre valaki a ŢiŃariuk közül fölemelte a szavát, aki tud parancsolni, olyan valaki, akitől valamennyien tartanak. Vásárolt pálinkával koccintanak.

— Jövöre, meglehet, jobban terem a szőlő!

— Tavaszra majd megrágyázzuk!

— Szóljatok Colának is!

*

Az asszony, akit Gheorghe Ticoni szalasztott el Siminicáékhoz, eredmény nélkül tért vissza. A szülők azt mondták: „Ez a lányunk dolga”, Siminica viszont nem adott feleletet. Révetegen bámult a semmibe. Egy meghatározhatatlan pontra. Valahova az idő és a tér fölé. Mosolyogni próbált, de nem volt ereje hozzá, mosolya inkább vigyorgásra hasonlított.

— Mit mondjak neki?

— Mit tudom én!

— Iliá azt üzeni, estére eljön hozzátok.

Siminicának eszébe jutott, nemrég még mennyire várta Iliát, és megpróbált mosolyogni. De mosolya ismét szomorú és keserű vigorrá torzult. Nem volt maradása a szobában. Kiment, magára hagyta az asszonyt válasz nélkül. Kiment a kertbe.

A tavasz megremegettette az almafákat, Siminica testére szórva a szirmokat, aki alattuk térdre kulcsot kezekkel sírt. Hulltak a fehér szirmok, maguk alá temették az asszony álmait, melyek könnyekké oldódtak. Zokogott, mint egy gyermek, de a szirmok felszívták keserűségét. Abba hagyta a sírást. A kert meg a szomszédos kertek siratták tovább a nagy szerelmet, almavirágot hintve rá. Egy nagy szerelmet, amely fellobbant és a lángok martalékává lett. Örökre kihunyt.

Nem találta helyét, szerencsétlenségében ki-be járkált a házból a kertbe. Tükörbe nézett. Szerette volna, de sehogyan sem tudta felfogni, hogy a tükörben látható arc valójában az ő képe. Hosszasan nézte, egy pillangó mint röpdös a kertben, és a fa alatt, amely alatt könnyeit hullatta, elültetett egy rózsát. Nemsokára a kertben erőtllenül, elcsigázottan leheveredett a fűre.

Az anyja mindezt látta, de ráhagyta. Az egyik szomszédasszonynak azt mondta:

— Szenved. Nagyon bántja az eset.

Nem háborgatták Siminicát akkor sem, mielőtt kimentek volna a mezőre. Kinyitották a kaput, és ők maguk is csukták be. Egyedül maradt

Siminica a kerttel, ahol szünni nem akart a fehér szirmok hullása, és a bánatával, amelyet senki sem tudott enyhíteni. Rövid ideig még hallgatta, mint harangoznak, azután elsötétült előtte a világ.

Este, amikor szülei hazatértek a mezőről, nem várta őket senki, nem volt, aki kinyitotta volna a kaput. A faluban egyre harangoztak.

— Valaki meghalt . . . Hol lehet Siminica?

Az anyja az udvaron kereste. Elébe sereglett az éhes baromfi népség. De rikácsolásukat elnyomta a szünni nem akaró harangzúgás.

— Siminicaa! Hol vagy, lelkem?

Keresték mindenütt. A házban, a szérún, a kertben. Az anya lelke, mintha mérges kígyó mart volna belé, megdermedt a rémülettől.

— Ez a lány tán csak nem . . .

A harangok, ahol Siminicát keresték volna, felzúgtak: bim-bam, bim-bam, bim-bam. Keresték a szomszédban is. Megkérdeztek sorban mindenkit. Belepillantottak a kútba. A víz csendes volt és tiszta, mint a könny.

— Hol lehet ez a lány?

— Biztosan Ticoniékhoz ment!

Egyik nenáját elküldték, nézze meg ott is. Visszafelé vele jött már Ilia is. Az úton mindenkitől megkérdezték, látták-e véletlenül Siminicát. De a válasz csak ez volt:

— Nem, errefelé nem láttuk Siminicát.

És a harangok folyvást zengtek. Vég nélkül szóltak. Ilia, a szülők, a szomszédok és a rokonok izgatottan kérdezősködtek:

— Nem láttátok Siminicát?

— Ki látta Siminicát?

— Hol lehet Siminica?

Amikor végre elnémult az őrjítő harangszó, s a falu fölé leszállt volna az est, rátaláltak Siminicára — felakasztotta magát a padláson. A cse-reptetőn napsugarak hatoltak be. A lenyugvó nap sugarai. Egy arra tévedt méhecske a szája körül repdesett, alig hallható dallamot zümmögve a halálnak.

*

Siminica temetésén nem szóltak a harangok. Vizbefúltaknak és akasztottaknak nem húzzák a lélekarangot.

Koliger Margit fordítása

* Részletek a szerző *Tinerețe frintâ* (Letört ág) című, Versecen, a Libertatea kiadásában megjelent regényéből. (A ford.)